

CULTURA MORMINTELOR TUMULARE ÎN SUD-ESTUL TRANSILVANIEI

DE

ZOLTAN SZÉKELY

În campania de săpături din anul 1975 a Muzeului județean Covasna a fost sondată o așezare neolitică în hotarul comunei Sinzieni (jud. Covasna). Așezarea aparține culturii ceramicii pictate și este situată la capătul nordic al comunei, pe terasa piriului Petriceni, pe locul numit „Piatra de Tocilă”. Platoul ridicat al terasei a fost secționat cu un șanț lung de 36 m cu direcția nord-est — sud-vest. La capătul nord-estic al șanțului, la adâncimea de 60 cm, pe o lespede de piatră, au fost găsite fragmente de vase și un vas întreg, aparținând unui mormint de incinerare. Din fragmentele găsite s-a putut reconstitui încă un vas.

1. Vas făcut cu mina din pastă bună, de culoare brun închisă, cu gît cilindric, cu pîntec bombat, prevăzut pe umăr cu două urechiușe, înalt de 10,2 cm, cu diametrul gurii de 7,5 cm și diametrul fundului de 5,1 cm (fig. 1/1).

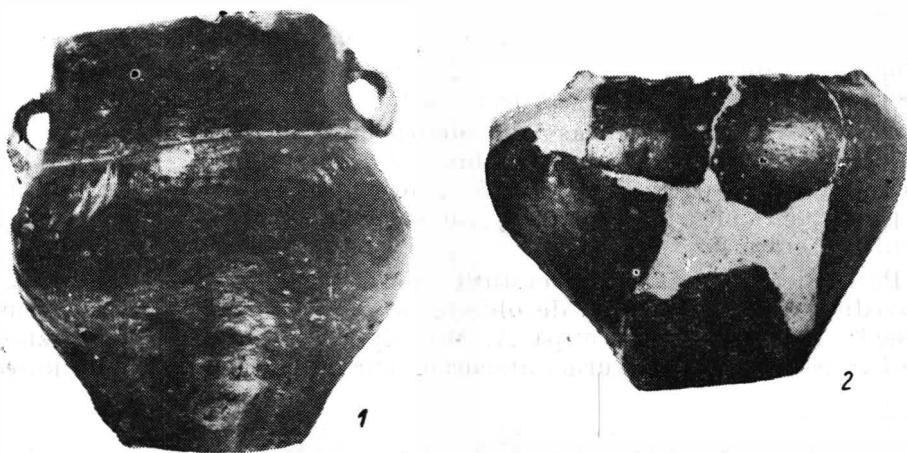

Fig. 1, 2 Sinzieni. Vase din mormînt.

2. Vas făcut cu mina, din pastă cu pietricele, arsă în culoare brun închisă, cu buza răsfrintă în interior, din care sînt trase în sus patru colțuri. Pîntecul bombat al vasului se îngustează spre fund. Dimensiuni: înălțimea 17 cm, diametrul buzei 26 cm, diametrul fundului 17 cm. Peretele vasului este gros de 1,5 cm. În interior buza este decorată cu triunghiuri incizate, executate stîngaci (fig. 1/2).

Vasul cu gît cilindric prevăzut cu urechiușe are analogii cu vase de această formă, cunoscute din cultura mormintelor tumulare¹. Pentru celălalt vas cu colțuri trase în sus găsim analogii tot la vasele acestei culturi². Descoperirea acestor vase atestă prezența unei noi culturi în sud-estul Transilvaniei. Acestea se încadrează foarte probabil în cultura mormintelor tumulare.

Părerea generală a specialiștilor este că în centrul și estul Transilvaniei cultura Wietenberg domina și pericada tîrzie a epocii bronzului pînă la începutul Hallstattului³. Între cultura Wietenberg și Hallstatt se intercalează numai cultura Noua, care s-a format și cu contribuția primei⁴. Prin urmare viața purtătorilor culturii Wietenberg nu a fost deranjată de marile mișcări ale purtătorilor culturii mormintelor tumulare din Europa Centrală, Slovacia și Ungaria pe la mijlocul epocii bronzului⁵.

K. Horedt emite părerea că ambele culturi au conviețuit pînă cînd au fost absorbite de cultura Gava⁶. Tot K. Horedt a observat în Transilvania influența culturii mormintelor tumulare asupra ceramicii din epoca bronzului în alte două locuri, la Cașolț și la Bandu⁷. Acest fapt arată că nici Transilvania nu a fost ferită de influența acestui mare eveniment petrecut în epoca bronzului în Europa Centrală⁸. Kemenczey acceptă de asemenea cu rezervă supraviețuirea culturii Otomani în vestul Transilvaniei și a culturii Wietenberg în centrul și estul Transilvaniei pînă în Hallstatt, în urma atacurilor triburilor culturii mormintelor tumulare.⁹

Descoperirea mormintului de la Sinzieni, legat de cultura mormintelor tumulare, ridică noi probleme referitoare la dezvoltarea etapei tîrzii a epocii bronzului în estul Transilvaniei.

Asemenea descoperire naște întrebarea dacă într-adevăr cultura Wietenberg a dăinuit și în perioada bronzului tîrziu, coexistînd cu cultura Noua sau dacă pătrunderea purtătorilor culturii mormintelor tumulare a pus capăt culturii Wietenberg din sud-estul Transilvaniei înainte de apariția culturii Noua.

Pătrunderea purtătorilor culturii mormintelor tumulare pare să fie dovedită și de un depozit de obiecte de bronz descoperit la Miercurea Ciuc¹⁰. Acest depozit — după A. Mozsolics — este de tipul depozitelor de la Opály, ascunse în urma atacurilor purtătorilor culturii mormintelor

¹ I. Paulik, *SlovArch*, 10, 1962, 1, pl. 3, 10.

² A. Točík — I. Paulik, *SlovArch*, 8, 1960, 1, pl. IV, 12; T. Kemenczey, *ArchÉrt*, 95, 1968, 2, fig. 4/16.

³ K. Horedt, *Dacia*, N.S., 4, 1960, p. 136; T. Kemenczey, *op. cit.*, p. 166, n. 80—81.

⁴ Z. Székely, *SCIV*, 22, 1971, 3, p. 398—399; idem, *Dacia*, N. S., 15, 1971, p. 317.

⁵ A. Mozsolics, *ActaArchHung*, 8, 1957, 1—4, p. 156.

⁶ K. Horedt, *Germania*, 45, 1967, 1—2, p. 42—50.

⁷ *Ibidem*.

⁸ T. Kovács, *ActaArchHung*, 27, 1975, 3—4, p. 315.

⁹ T. Kemenczey, *A Gáva kultúra leletei a Miskolci Múzeumban*, A Herman Otto Múzeum évkönyve, 53, 1971.

¹⁰ Z. Székely, *SCIV*, 21, 1970, 3, p. 473—479. Depozitului îi mai aparțin încă trei brățări de bronz făcute din bară netedă cu secțiune ovală și cu capete închise. Informația primită de la J. Pál.

tumulare¹¹. Depozitul de la Miercurea Ciuc se încadrează cronologic la sfârșitul epocii bronzului (Br.D).

Prin urmare este foarte verosimil să avem de-a face cu un caz similar, dovedind încă o dată că această mișcare de populație a ajuns pînă la Carpații Răsăriteni¹².

Deocamdată putem prezenta numai aceste date care arată existența unor elemente ale culturii mormintelor tumulare în sud-estul Transilvaniei.

LA CULTURE DES TOMBES TUMULAIRES DANS LE SUD-EST DE LA TRANSYLVANIE

(RÉSUMÉ)

Au cours de la campagne de fouilles archéologiques de l'année 1975 de la localité Sinzieni, au lieu nommé « Piatra de tocilă », dans l'établissement de la culture Ariușd, on a découvert une tombe, appartenant à la culture des tombes tumulaires. Cette tombe atteste la pénétration de la culture des tombes tumulaires à la fin de l'âge du bronze dans le sud-est de la Transylvanie.

EXPLICATION DE LA FIGURE

Fig. 1. 1,2 Sinzieni. Vases de la tombe.

¹¹ T. Kemenczey, *op. cit.*, p. 53 ; A. Mozsolics, *Bronze und Goldfunde des Karpatenbeckens*, Budapest, 1973, p. 108, 112, 126.

¹² *Istoria României*, I, București, 1960, p. 128.